

Iedereen houdt van klassiek!

*In een serie gesprekken met prominente musici naar aanleiding van zijn boek *Walking up the Mountain Track, the Zen Way to Enlightened Musicianship*, gaat hoofdredacteur Eric Schoones in op vragen over interpretatie. In deze derde aflevering ontmoet hij, na Alexander Gavrylyuk en Nelson Goerner, dirigent en pianist Antony Hermus, onlangs benoemd tot chef-dirigent van het Nationaal Orkest van België.*

Eric Schoones (ES): We kennen elkaar al zo'n 35 jaar, nog van het conservatorium en het valt niet mee om alles wat jij onderneemt bij te houden. Ik heb daar heel veel bewondering voor.

Antony Hermus (AH): Die bewondering is wederzijds. Jouw boek gaat mee op al mijn reizen en het is voor mij een werkboek, een onuitputtelijke bron van inspiratie.

ES: Wat is jouw persoonlijke connectie met Zen?

AH: Ik zag onlangs een filmpje van Ben Crowe, de mindset coach van Ash Barty, de fenomenale tennisster die dit jaar Wimbledon heeft gewonnen, waarin de essentie van Zen en muziek voor mij werd samengevat. Het is belangrijk los te laten waar je geen controle over hebt: hooggespannen verwachtingen over het resultaat en verwachtingen van anderen. Richt je in plaats daarvan op wat je wél kunt controleren: je eigen voorbereiding. Dat is voor mij cruciaal in mijn werk en het boeit mij zoals jij beschrijft hoe de grote meesters uit de geschiedenis, Horowitz, Lipatti, Hofmann, Rachmaninoff, werkten. Daar hoorden we veel over in de lessen van onze gemeenschappelijke pianoleraar, Jacques De Tiège.

ES: Ja daar is alles begonnen. Het is interessant wat je zegt over Ash Barty, want in de sportpsychologie zijn ze daar heel ver mee. Ook Joyce DiDonato legt die link met de sport.

AH: Precies, ze gaf in 2014 een geweldige speech op de Juilliard School, die heb ook hebt gepubliceerd in je boek. Ze zegt daarin: 'One never, ever knows where the journey will lead you.' Dit citaat is voor mij ook verbonden met wat Celibidache zegt: "Don't do anything, just let it evolve" – over niets doen vanuit wilskracht, maar de muziek laten ontstaan.

DiDonato zegt ook: 'One of the greatest gifts you can give yourself, right here, right now, in this single, solitary, monumental moment in your life– is to decide, without apology, to commit to the journey, and not to the outcome.' Dat is voor mij zo essentieel en het komt overeen met wat Ben Crowe zegt.

ES: Je kunt dit allemaal perfect toepassen in de muziek en heel veel musici hebben deze ideeën overgenomen van de zenmeesters.

AH: Dat doet me denken aan een interview met Barbara Hannigan dat ik zag in de Digital Concerthall van Berliner Philharmoniker. Ze sprak daarin over het concept *Friendly Eyes* van Jackie Reardon, ook al een voormalige sportcoach. Ik had het grote voorrecht om met haar te mogen werken en ze onderscheidt twee manieren van denken. *Story Thinking* waarin we onszelf en andere beoordelen en denken aan wat we allemaal willen bereiken tegenover *Action Thinking*, waarmee je al je daden kwaliteit geeft en alles observeert zonder te oordelen, volledig in het nu. Jackie Reardon heeft mij geholpen mij bewust te worden van alle *noise*, alle afleiding in je hoofd. Ik omarm haar idee van al je acties zo groot mogelijke kwaliteit geven, niet boos zijn op jezelf als de uitkomst minder is dan je had gehoopt, en vriendelijk zijn voor jezelf.

ES: Maria João Pires zei me precies hetzelfde. Stel je open voor alles wat er op het podium gebeurt, dan kun je spontaan reageren en klinkt je vertolking niet als een ingestudeerd lesje. Dat laatste werkt toch sowieso niet omdat alles afhankelijk is van het moment en de omstandigheden steeds anders zijn. Dat is ook zo fascinerend in muziek, omdat de muziek in de tijd beweegt en je steeds een nieuw moment aangereikt krijgt.

ANTONY HERMUS

AH: Precies. Dan heb je geen tijd voor destructieve stemmetjes in je hoofd. En tenslotte zegt DiDonato nog dat je nooit het gevoel van plezier in het musiceren mag verliezen, en... dat we zeker niet alles zo serieus moeten nemen!

ES: Je kunt deze dingen niet genoeg zeggen tegen vooral jonge mensen, die met een superwebsite en het commerciële succes van een Lang Lang voor ogen, vooral geïnteresseerd lijken in een snelle carrière en het grote geld. Stel daar Lipatti tegenover, die het niet zo interesseerde wat hij betaald kreeg voor een recital.

Pieken op het juiste moment

ES: Maar een ding fascineert me, Antony: als pianist kun je vrij eenvoudig een zen manier van werken toepassen, door bij het studeren, tijdelijk alleen te focussen op de bewegingen over het klavier, zonder gedachten aan het resultaat, zodat op het moment van de creatie tijdens het concert de magie zich kan openbaren omdat je zo extreem goed bent voorbereid. Jij doet hetzelfde met orkesten, dat vind ik ongelooflijk.

AH: Ja, Lipatti onderscheidde 3 fasen in het studeerproces. Het begint met het door en door kennen van de muziek, weten wat de muziek jou en de wereld te zeggen heeft. Daarna komt de werkfase, ik noem dat het liefst de “awareness”-fase. Voor een pianist is het de bewustwording van wat hij moet doen aan het klavier en in het orkest betekent het dat iedereen weet wat er precies op elk

moment gebeurt. Abbado zei altijd: de repetitie is er niet om je eigen partij te studeren, maar om te weten wat de anderen spelen. En dan tenslotte komt de derde fase, de globale overview fase, waarin alles samenkomt.

Zo heb ik een orkest in Engeland bij de generale repetitie 's middag het laatste, aangrijpende deel van de *Pathétique* van Tchaikovsky helemaal piano, zonder expressie, zonder vibrato, zonder dynamiek uiterst langzaam, laten doorspelen, terug naar de noten.

Ze keken me aan of ik van een andere planeet kwam. Sommigen waren zelfs van streek, maar ik hield voet bij stuk. 's Avonds bij het concert was het resultaat te horen: ineens was er die ongelooflijke klankrijkdom van het orkest en ze speelden alsof het de eerste keer was, werkelijk vanuit het hart.

ES: Net zoals in de sport, pieken op het juiste moment. De grootste genieën uit de geschiedenis studeerden zo, Lipatti, Rachmaninoff en Joseph Hofmann zegt het zo mooi: return from time to time to slow practice in which you also refrains almost entirely from expression. When the material part, the technique, has been completely acquired you will see a limitless vista opening up, disclosing the vast field of artistic interpretation.' Je kent zijn opname van de

De orkestleden keken
me aan alsof ik van een
andere planeet kwam.

FOTO'S: MARCO BORGREVE

Vierde ballade van Chopin, dat is soms angstaanjagend, hij kon dat niet tien keer herhalen in de studio.

AH: We speelden met het Noord Nederlands Orkest de Negende van Mahler, en studeerden het ingewikkelde derde deel op dezelfde manier. Het NNO is een briljant orkest, ze kunnen alles spelen, maar ook hier hadden de orkestleden aanvankelijk moeite met de samenhang. Ik vroeg daarop met een lach wat ze hun leerlingen adviseren wanneer iets niet meteen lukt. Precies, langzaam en zachtjes oefenen.

ES: Ik denk dat veel musici, en vooral pianisten, bang zijn om het technische, mechanische los te koppelen van de muziek. Maar dat is precies wat Lipatti deed, terwijl hij natuurlijk uit de eerste fase van de studie, heel goed wist hoe het moest klinken want dat is uiteraard bepalend voor de manier van studeren.

Schoenenverkopers

ES: Antony, je hebt ook een geweldig gevoel voor communicatie. En een mooie uitspraak van jou is: Iedereen houdt van klassieke muziek, maar alleen weet dat nog niet iedereen. We maken ons zorgen over de toekomst van de klassieke muziek, ook al zijn er in de geschiedenis nog nooit zoveel mensen geweest die musiceren. Ook al blijven we toch een niche vergeleken bij Michael Jackson, klassieke muziek is voor ons het mooiste wat er bestaat en je wenst iedereen die ervaring toe. Wat kun je daaraan doen?

AH: Ik heb dat citaat van Benjamin Zander, o.a. auteur van *The Art of Possibility*. Ik deed ooit een cursus bij hem en hij vertelde een prachtig verhaal. Twee schoenenverkopers gaan naar Afrika. De eerste stuurt een bericht naar huis: 'Hopeloos, niemand draagt hier schoenen.' De tweede stuurt ook een bericht naar huis: 'Geweldige mogelijkheden, niemand draagt hier schoenen.'

Bij het NNO bedacht Marcel Mandos, de briljante artistiek leider, ooit een programma met als titel "What's on the iPod of David Bowie?". Bowie liet zich inspireren door John Adams *Short ride in a fast machine*, Strauss *Vier Letzte Lieder* en *Heroes Symphony* van Philip Glass. Normaal zou je honderd mensen in de zaal krijgen voor zo'n programma, nu, vanwege de titel, waren het er 1500, die na afloop hun handen stukklapten. Hetzelfde met *Mysteries of the Macabre* van Ligeti dat we speelden op Lowlands voor 8000 man. Het gevolg: enorm enthousiasme, als mensen er maar mee in contact komen en ervoor open staan.

ES: Het is te hopen dat dankzij jou nog veel mensen de grote vreugde van de klassieke muziek zullen ontdekken.

AH: Dat zullen ze zeker!

Het gesprek is te zien op www.zen-musicianship.com/in-conversation